

MIROTOVORAC U BOLONJI

Franjo Asiški u gradu prvoga sveučilišta u Europi

fra Bernardin ŠKUNCA
franjevac

INCIPIIT CRONICA SEU DESCRIPTIO ADVENTUS BEATI FRANCISCI BONONIAE DIE DECIMA QUINTA MENSIS AUGUSTI ANNO SALUTIS MCCXXII

(Ulomak)

U ovoj - do sada neobjavljenoj - povijesno utemeljenoj priči (ili romanu, kako hoćete, ili zamišljenoj kronici) riječi je o mirotvornom djelovanju Franje Asiškoga. Tekst je napisan na poticaj izvješća što ga je arhiđakon Toma Splitski zapisao o mirotvornoj propovijedi spomenutoga sveca u gradu Bolonji (Historia salonitana, XXVI, 13 – 14). U priči se izlaže prilike u Bolonji, u vremenu kada je Franjo Asiški bio u tom gradu, u prvoj polovici 13. st. Brojne razmirice, pa i ratovi između područnih komuna, odnosno njihovih gradova, te upletenosti plemićkih obitelji i više crkvene vlasti – tada jako istaknute – povod su za rasprave o načelnim uzrocima razdora i ratova, i izlaže se načela za mir među ljudima, pa i među kršćanima, nadasve među katolicima. Glavno lice, Augustin, tek završeni pravnik na Sveučilištu u Bolonji (najstarije sveučilišt u Europi, odnosno u svijetu), potom (nakon boravka sv. Franje u Bolonji) franjevac, s nekolicinom kolega iz kruga studenata, s jednim magistrom (profesorom), te s nekolicinom redovnika (franjevci i dominikanci), voditelj je svega u tekstu. Toma Splitski, Augustinov nešto stariji kolega na Studiju prava u Bolonji, veoma je angažiran u raspravama o mirotvorstvu. Spomenuti i drugi u Bolonji s velikom nadom očekuju dolazak Franje Asiškoga, što se doista zbilo dana 15. kolovoza 1222., na svetkovinu Uznesenja Marijina na nebo. Franjo Asiški je, dakle, središnja osoba svekolikoga događanja.

Ovdje se donosi samo dio prologa i završni dio, onaj bitni, u kojemu se vidi put mirotvorstva što ga je u sebi nosio i drugima prenosio Franjo Asiški.

Mirotvornom kršćanskom intelektualcu – očito «učeniku iz škole» Franje Asiškoga – uglednom religiologu, dr. Željku Mardešiću, s velikim poštovanjem.

Prologus / Proslav

1.

Svetoga čovjeka iz Asiza prvi sam put u lice vidio u mome rodnome gradu, naime u Bolonji. Bilo je to u dan 15. kolovoza, na svetkovinu Uznesenja blažene djevice Marije na nebo uznesene u slavi svih korova anđeoskih, godine od utjelovljenja Gospodina našega Isusa Krista 1222. Vijest o njegovu dolasku proglašena je početkom spomenutoga mjeseca u bolonjskoj prvostolnici i u svim crkvama grada, te opatijama i prioratima koludara i koludrica sv. Benedikta i drugih monaških redova, gradskom poglavarstvu i visokoj plemićkoj gospodi. Kaptolski bilježnici, po ovlasti preuzvišenoga gospodina bolonjskoga biskupa, preko svojih su teklića prosljedili vijest u sva mjesta u okolici grada Bolonje.

U tijeku ovih desetak dana, naime do dolaska pokorničkoga propovjednika, Bolonja bijaše – usudio bih se reći – «uznesena» u stanje blaženoga očekivanja i svetoga straha u isti mah. Odjednom, kao da su se pokrenula sva ljudska srca i probudile sve ljudske savjesti. Jer, u Bolonju dolazi sveti propovjednik, koji, doduše, nije svećenik, nije ni učeni teolog, niti čovjek vanjstinom privlačan; on je samo pokornik u Božje ime i svjedok vjere Krista Gospodina na doslovan evanđeoski način. U stanovitom je smislu nalik proroku-preteči Ivanu Krstitelju, dakako s razlikom: Ivan Krstitelj je prethodio Isusu i Isusa utjelovljenoga «prstom» pokazao, a Franjo Asiški je hodio za Isusom i Isusa u cjelovitosti svjedočeci naviještao.

U čitavoj se Europi – ali i mnogo dalje, sve do svetoga grada Jeruzalema, gdje je Asiški siromašni propovjednik bio prije par godina i ostavio utisak dobrote, jednostavnosti i iskrenosti čak i kod samoga sultana – s posebnim osjećajima i s najvećim poštovanjem prepričavaju neobične zgrade o njemu. Svi ga smatraju svetim čovjekom, ali jednako tako, svi vide da je riječi o obliku svetosti – do njega posve neuobičajenom – što Franjo izražava, utjelovljuje i u-djelotvoruje na način koji u potpunosti nadilazi okvire što ih običavamo vidjeti u svetih ljudi. Bezgranična ljubav i vjernost prema svemu što je Krist činio, ali i neviđena sloboda duha, sloboda oblika življenja, neočekivano ponašanje, nezabilježena duhovna novost. Njegovo osebujno izražavanje baš u svemu – ali na način najčistije i najstrože vjernosti Evanđelju Isusa Krista – sličilo je na svetu igru, te ga s pravom nazvaše «Božjim igračem» (Ioculator Dei). I sam sebe je nazivao tim imenom. Upravo takav biljeg blaženoga Franje i mene nadahnjuje u pisanju ove, također neuobičajene kronike. Sve što, naime, ovdje želim napisati, biti će – koliko je to meni nevrijednome moguće – oponašanje velikoga Božjega igrača. Zato će i govor u ovom spisu često biti prenesen u obliku razgovora u prvom licu, a ne samo – kako je uobičajeno pisati u naše vrijeme – u trećem licu.

Zbog svega rečenoga, i onoga što ću još reći o blaženome Franji, s pravom se govori da u ove naše dane nema nijednoga čovjeka kojega bi se tako željno očekivalo kao baš njega, Franju Asiškoga. Ni možebitni dolazak Gospodina pape – koga pak Franjo Asiški poštuje iznad svijuu i sve poziva da ga poštuju – ne bi probudio takvu i toliku želju za živim susretom.

Naumih stoga zapisati događaj što sam ga gorljivo pratio prije šest godina, s njim se suživio i za njegov sretni ishod s drugima surađivao. Prema našoj franjevačkoj obedienciji, naime po zavjetu poslušnosti, i dalje se nalazim ovdje u samostanu Svete Marije anđeoske.

Gvardijan ovoga samostana, brat Andrija, koji se odista bratskom ljubavlju brine za svu povjerenu mu braću, velikodušno mi je dopustio da se koristim pisarskim priborom iz samostanskoga skriptorija. Ova sjećanja, naime, pišem u skromnom skriptoriju još skromnijega samostana Svete Marije Anđeoske, godine Gospodnje 1228., šeste od mojega prvoga živog susreta sa svetim propovjednikom i svjedokom Evanđelja; susreta koji je posve

zahvatio moje misli i moje osjećaje, učvrstio moju odluku da pođem u Red male braće, i dušu mi ispunio sigurnim i sretnim usmjerenjem mojega novoga životnoga poziva.

Za takav sam naum imao kod sebe korisne zabilješke, pisane u skraćenicama (kako se to radi u Bolonji, napose u krugu magistara i studenata). To je sve što sam sa sobom ponio iz očinske kuće. S posebnom sam pak brigom zapisao događaje što su se zbili u onih desetak dana prije dolaska, te o samom dolasku brata Franje u Bolonju.

Ja sam, naime, već od svoje petnaeste godine počeo bilježiti doživljaje koji me se posebno dojmiše. Kad sam pak u Bolonji prolazio studij pravnih umijeća, stekao sam, dakako, i potrebno znanje u tim vještinama, a u kući moga oca – uglednog bilježnika u gradu – imao sam i potreban pribor i papirus, čak i pergamene, i, dakako, svu podršku očevu.

Još ću kazati – neka mi Gospodin ovo ne uzme za grijeh oholosti – da je provincijalni ministar ove matične provincije u franjevačkomu redu, meni skoro naredio da uredno napišem svoja sjećanja o pohodu blaženoga Franje gradu Bolonji, kako bi ona bila poticaj drugima da nasljeđuju našega svetoga utemeljitelja. Provincijalni je ministar, naime, znao da sam dobra pamćenja i da posjedujem znanje u bilježničkim vještinama. Mome gvardijanu toga nisam kazao, ali mi bijaše očito da ga je provincijal osobno o tome obznanio. Na slavu i hvalu Svevišnjega.

IZOSTAVLJAJU SE BROJEVI OD 2 - 24

A d v e n t u s n e c n o n e v e n t u s

D o l a z a k i d o g a đ a j

24.

Uočnica je svečanosti uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo. Deseti je dan da sam doznao za dolazak svetoga čovjeka iz Asiza u Bolonju. Deset dana – tek neznatno razdoblje jednoga života – a ja imam dojam da su prohujala stoljeća. Zgusnutost misli, pokrenutost razmišljanja, brojni živi susreti s ljudima iz Bolonje. Odjednom, kao da smo svi postali rodbina. Bio je, dakle, dovoljan jedan događaj: dolazak jednoga posve jednostavnoga čovjeka, koji je – premda po obitelji bogat i u gradu Asizu veoma ugodan i svima drag mladić - u potpunosti i svjesno sebe lišio svega što predstavlja kakav izgled materijalne moći, čovjeka koji je prihvatio ključ čitanja i razumijevanja Evanđelja Gospodina našega Isusa Krista, i darom Duha Svetoga shvatio da je u čovjekovu životnomu putu – u svim mogućim pozivima – jedno samo potrebno: otvoriti se Duhu Gospodnjemu i djelovati po njemu u svetosti i pravednosti. Ovdje svjedočim da je mali brat Franjo u Bolonji očitovao čudo Božje blizine.

Grad je očekivao čovjeka Božjega. Nadbiskup, kanonici poznatoga bolonjskoga Kaptola, te sav kler siromašnih i bogatih svećenika, monasi, koludrice, plemstvo i puk, pa različiti laički duhovnjaci, magistri i studenti, zanatlije i bratimi različitih bratovština, baš svi - mnogi, nažalost, posvađeni u različitim smjerovima odnosa i sebičnosti, a neki puni teških grijeha i opaćina - nadoše se u jednoj silnoj čežnji: vidjeti i slušati čovjeka Božjega.

Gradski i crkveni redari imali su zadaću čuvati opći red, ali i još mnogo više: očuvati goli život svetoga čovjeka. Naime, glad za svetim čovjekom iznimno je jaka - čak agresivno jaka,

kadikad kao glad izglednjeloga vuka - u ovom našem vremenu. U naše dane, naime, čežnja za posjedovanjem nečega od sveca nadilazi razum, dapače je protiv razuma i svete katoličke vjere, kao ono kada su Katalonci – koncem 10. stoljeća – snovali kako potajice ubiti sv. Romualda da bi se domogli njegova tijela i njegova odijela za čašćenje. S razlogom se valjalo bojati što će biti s glasovitim pokornikom iz Asiza u času kad bude dolazio na veliki bolonjski trg. Jer, jedva da je koji sveti čovjek u povijesti naše svete vjere za života bio toliko poštovan, voljen, pa i štovan kao svetac već za života, kao što bješe Franjo iz Asiza.

Dan Velike Gospe svitao je kroz dosta gustu maglu. Pobožne su duše i razni hodočasnici, ali i znatiželjnici – iz grada i šire okolice – pristizali na trg prije svanuća. Među prvima dođoše koludrice sv. Benedikta i sv. Skolastike, za ovu prigodu izišle iz svoje opatije s posebnim dopuštenjem bolonjskoga biskupa....Te Božje djevice - poput mudrih djevice iz Evanđelja – dođoše sa zapaljenim voštanim svijećama, smjestiše se u blizinu povišenoga drvenoga podija, urađenoga za ovu zgodu. I već oko 06 sati izjutra stadoše pjevati «Ad matutinas laudes» (Jutarnje pohvale). Bijah još snen od slabo prospavane noći (naravno, zbog velikoga uzbuđenja), ali kad one započese pjevati, razbudih se i posve sam pažljivo slušao koralne melodije. Držeći u rukama zapaljene svjetiljke, dične koludrice započese s antifonom: «Assumpta est Maria in celum, gaudent angeli, laudantes benedicunt Dominum». U više sam navrata slušao te zanosne i jednostavne koralne melodije - na molitvu časoslova sam povremeno odlazio i u opatiju baš ovih koludrica, i u kor katedralnoga Kaptola, i u franjevacu – ali je suzdržano i ponizno pjevanje koludrica u ovom blaženom jutru nadvisilo moje ranije doživljaje. Može se misliti da sam već bio «uzdignut» u korove anđeoske, da sam pod sugestijom dolaska izabranika duše moje, ili da, možda, zbog slabo prospavane noći u ovom času ne posjedujem kriterij razlikovanja «lijepoga» od «manje lijepoga» ili «ružnoga»... Kakogod da se misli, smatram najvećom milošću Gospodnjom da sam ovaj dvojako velik dan - svečanost BDM, dolazak Franje Asiškoga – započeo divnom molitvom koludrica sv. Benedikta. Da, bijah i ja «ponesen», «uznesen».

U takvoj sam ponesenosti slušao psalme (92 – Dominus regnavit, 99 – Jubilate Deo, Kantik triju mladića – Bendicite omnia opera, 148 – Laudate) koji su se izmjenjivali s antifonama. Ipak, iznad svega bijah ponesen melodijom i riječima himna. U ovu ga kroniku ispisujem - kao i upravo navedene psalme - iz kodeksa «Liber horarum monialium s. Benedicti», primjerka što ga posjeduje naša ne tako velika samostanska knjižnica. Taj himan, naime, izriče i Marijinu i našu uznesenost u vječni Božji život:

*Lux mundi beatissima,
Maria splendidissima,
celi tere nobilitas
sanctorum et felicitas*

*Per te mundus saluatus est,
per te susrsus leuatus est,
per te mors damnata est,
per te uita donata est.*

Dok tako bijah u zanosu anđeoskih glasova dičnih kćeri sv. Benedikta i sv. Skolastike, koje su – kako je poznato - brojne u brojnim opatijama, mene je načas obuzelo pitanje o smanjivanju broja uglednih i zaslužnih sinova sv. Benedikta, naime benediktinaca. Njihove su ogromne opatije, doduše, dale novi izgled u svim europskim zemljama, a na njihovim prostranim imanjima – da ne kažem, da imaju čitave regije posjeda – zemlju su obrađuju tisuće siromašnih ljudi. Kroz duga su stoljeća ti monasi svojom bogoslužnom duhovnošću snažno

bogatili i duhovnost Crkve. Sada su – čini se – odveć obuzeti posjedima i gradnjama velebnih opatija, koje više slične na utvrđene velikaške gradove nego na obitavališta strogih redovnika, izabраниh nasljednika poniznoga i siromašnoga Krista. Usuđujem se misliti da je upravo siromašna i ponizna pojava Franje Asiškoga, kao otkrivena stara «novost» benediktincima otela jednostavne vjerničke duše. Ljudi su pošli za poniznim i siromašnim Franjom. No, hoće li sljedbenici Franjini trajno nositi tu izvornu evanđeosku novost duhovnoga rasta u poniznosti i siromaštvu? Pohota posjedovanja, pohota vladanja nad drugima, to je najčešći korijen zala. Najteže je pak pred licem Božjim i pred licem ljudi, kad takve pohote ispunjaju srca duhovnoga poziva.

Ali, evo, opet sam – iako samo načas – upao u napast prosuđivanja. Da mi tako nešto ne pomuti radost dolaska siromašnoga Franje, vratio sam se uznesenju Marijinu ponavljajući riječi himna: «Per te mundus saluatus est»/ «Per te sursum leuatus est».

U međuvremenu – dok su još koludrice pjevale «Matutinas laudes» - dolazile su čitave obitelji, dolazili su prijatelji u većim i manjim skupinama, dolazili su zabrinuti pojedinci. Svećenik Toma – moj vrli prijatelj iz Splita, nastanjen, kako već rekoh, u kući moga oca - još je spavao dok sam ja uživao u jutarnjim pohvalama koludrica. Dolazile su i skupine različitih laičkih duhovnjaka, najčešće su ih zvali «spirituales» ili «pauperes Christi», pa ljudi iz grada i obližnjih sela, iz jednostavnih ili pak iz plemićkih krugova.

«Salve, amice», pozdravi me Toma, prilazeći mi iz svoje sobe na balkon, gdje ja bijah - ne, doduše, stalno – već od svitanja. Skupina naših kolega i mlađih ljudi različitih staleža i zvanja, smještenih posve blizu naše kuće, pjevali su pučke pohvalne pjesme (laude), dakako (za ovu priliku) samo duhovnoga sadržaja. Neki su od njih imali uza se glazbene instrumente. Toma i ja nerijetko smo pjevali takve pjesme u sličnom društvu, pa se uključismo:

.....

Ljudi su – bolje je reći hodočasnici – pristizali na trg s nekim strahopoštovanjem, većina je hodala u tihoj, jedva čujnoj molitvi, i smještali se na prikladna mjesta. Drugi su neki – bilo je očito – željeli biti uočeni. Među potonjima bijaše istaknuta skupina putujućih patarena iz Lombardije . To se već moglo lako prepoznati po njihovu izgovoru i naglascima. Kao i inače, po đavolskoj varci, uronjeni u zlo krivovjerja, hvatali su pobožne vjerničke duše i uvodili ih u bezdan krivovjerne kuge. Ja sam takvu jednu skupinu od dvadesetak osoba zapazio kad se već dobro razdanilo i dok se sunce kroz maglu mučno probijalo na grad i na njegov veliki trg. Bijahu posebno odjeveni, svi jednako, u jednodijelne sive, grubo šivene tunike, podosta kratke, otprilike do koljena. Ponašali su se gordo, obilazeći trg usporenim korakom, i izgovarali neke svoje molitve, a neke su i pjevušili pod glas. Kad su nailazili ispod balkona kuće moga oca, uspijevao sam razumjeti sadržaj koji su izgovarali. Jedan je od njih na časove izgovarao nešto poput njihova «Vjerovanja» o stvaranju svijeta. Tek sam uhvatio riječi:»Interrogatio Johannis, apostoli et evangeliste, in cena secreta regni celorum... de creatione mundi...». Glas se toga predvodnika potom izgubio – valjda je izgovorio željenu formulu? – ali se ubrzo uključio svi njegovi u jedan molitveni glas. Posve jasno su pjevušili «Pater noster...». Dok su izgovarali riječi «Panem nostrum» i uz njih izraz «supersubstantialem», sa sigurnošću sam zaključio da je riječ o patarenima, jer se upravo po tome bitno razlikuju od katolika u molitvi Očenaša, na što me je prije samo dva dana upozorio presvijetli Bernardo. K tome, dok su patareni izgovarali, odnosno pjevušili «Pater noster», hodali su uzdignutih ruku prema nebu. To su činili vrlo uočljivo, skoro na ostantativni način. Zacijelo su željeli privući pažnju na svoju nazočnost. Uostalom, i oni u Franji Asiškome vide - kako su mislili – Kristova vjernika koji je njima bliži nego, primjerice, bogatomu kleru ili raskalašenoj plemićkoj gospodi. Nisam slutio da će u ovaj baš dan pred mojim očima postojano hodati otpadnici od svete katoličke vjere. U sebi sam prebiraio već poznate žalosne

dogadaje - o njima je bilo riječi na prethodnim stranicama ove moje kronike – te sam se u duhu, kao u duhovni zaklon, vratio anđeoskim melodijama što su ih malo prije pjevale koludrice, i divnoj nauci katoličke vjere što je ispovijeda jedna, sveta i apostolska Crkva s gospodinom rimskim biskupom, papom našim (.....) na čelu. Uz to sam i sam izgovarao molitvu za njihovo zajedništvo u krilu svete majke Crkve, neprevarljive učiteljice vjernika. No, s druge sam strane, s mučninom mislio i na brojne žalosne svećenike iz redova višega klera, pa i na neku preuzvišenu gospodu biskupe, čak i na monahe – jao, na monahe veleposjednike!, neka im Gospodin bude milostiv - koji žive kao ljudi ovoga svijeta a ne kao ponizni poslužitelji evanđelja Gospodina Isusa. Tako se u moje silno uzbuđenje pred dolaskom miljenika duše moje – neka pažljivi čitatelj ne uzme za zlo što s takvom nježnošću (uostalom, preuzetu iz Pisma) nazivam pokornika iz Asiza – uvukla i bol zbog zla u svijetu, napose zbog zla u Crkvi Kristovoj. Nije li – upitao sam se na čas – i pogubna patarenska kuga začeta u nečasnom braku ne tako rijetkih voditelja Crkve s Mamonom ovoga svijeta? No, ubrzo se okrenuh «dolasku».

Uskoro će osma jutarnja ura. Svetoga pokornika se očekuje oko devete ure. Trg se popunjava s četiri, čak s pet prilaza. Zacijelo će brzo i moji prijatelji, kojima obećah mjesto na balkonu kuće moga oca.

«Buon giorno, buona gente», pozdravili su mene i Tomu naši zajednički prijatelji, Pelegrino i Ričo, još dok su se približavali ulazu u našu kuću. Kad dospješe na naš balkon, upita Ričo:

«Jeste li vidjeli one patarene? Ja sam se, hodajući po trgu prema vama, na čas bio približio njihovu ophodu i slušao njihove molitvene formule. Jedan od njih je izgovarao neke tajnovite riječi, nešto poput riječi iz Apokalipse sv. Ivana apostola, a drugi su se uključivali sad molitvom «Pater noster», sad poklikom «Amen». Njihovo grupno držanje, skoro pravilno kao u vojnika, bijaše mi znakovito. No, moju pažnju je nadasve privukao njihov razgovor u časovima kad nisu izgovarali zajedničkih molitava ili slušali riječi voditelja. Dobro sam čuo razgovor dvojice među njima:»Franjo Asiški nije uz bogate biskupe...On se žestoko protivio bogatstvu svih u Crkvi. On nasljeđuje siromašnoga i neoženjenoga Krista kao i mi...».

«Da, Franjo nasljeđuje siromašnoga i neoženjenoga Krista, ali koga to Krista vi naviještate, kojoj Crkvi vi pripadate?», upletoh se s odlučnošću, ali potiho, te drugi dolaznici nisu mogli čuti moj upad. Izazvalo me je napose ono naglašavanje «neoženjenoga Krista», jer sam odmah uočio da time brane svoju pogubnu nauku o sveopćoj zabrani ženidbe i udavanja, proglašavajući tijelo kao stvorenje od Boga zla, a dušu kao čovjekov dio što ga stvara Bog doba. Pogubnih li heretika! Dvojica patarena spretno se odmakoše i s drugim kolegama nastaviše hod po trgu.

«Rekoše nam da je negdje blizu i magistar Tiberio», sa znatiželjom upitasmu Pelegrina i Riča Toma i ja. I doista, domalo je naš dragi profesor Tiberio bio među nama.

«Zacijelo ste vidjeli one patarene. Ti drski heretici hodaju ovim trgom kao najgorljiviji katolici. Pred ovim pukom što, evo, stiže u velikom broju – toga još nisam nikad vidio u Bolonji – oni se pokazuju u ovčjemu ruhu a iznutra su vuci grabežljivi. Napadima na bogate prelate Crkve - živeći, doduše, siromašno i propovijedajući neke odlomke Evanđelja, izdvajajući ih iz evanđeoske cjeline – oni zavaravaju jednu svjetinu, privuku u svoj heretički zatvor, i tada im nameću pogubni nauk. No, nećemo sada o tome. Nedavno smo – u društvu s presvijetlim Bernardom i s fra Silvestrom – o njima dovoljno rekli, i ne znajući da ćemo ih danas gledati kao najrevnije hodočasnike za ovaj veliki događaj.»

«Profesore, dragi prijatelji..., evo dolazi pratnja našega pokornika iz Asiza!»

Iz smjera bolonjske prvostolnice stizala je dobro uređena povorka. Na početku povorke stupao je franjevački klerik s procesionalnim križem, uz njega dva druga klerika s velikim svijećnjacima u ruci. Potom je slijedio poveći broj neke laičke bratovštine, ljudi obučeni u

tunike s kapuljačom na glavi, i oni s velikim svijećnjacima u ruci. Za njima je išlo mnogo monaha, među kojima oni iz Reda sv. Benedikta i sv. Augustina, te značajan broj Male braće. Očito je da nisu samo iz opatija i samostana u Bolonji. Gdje god da ima doći Franjo Asiški, sjate se mnogi iz bliza i daleka.

U dostojanstvenom i pobožnom hodu, sva je ta velika povorka – zacijelo ih je moglo biti više od tristo, možda i četiristo – pjevala jakim glasovima, te je mnoštvo nazočnih bilo obuzeto velikom radošću. Toma Splitski je odmah prepoznao da pjevaju pokorničke psalme. Njih dvadesetak, redom su – kao scola cantorum - predpjevali devet pokorničkih psalama (kako je poznato, to su psalmi: 6, 31, 37, 41, 50, 85, 101, 102, 142). Pokajnički bijahu psalamski tonovi pjevača «Scola cantorum», ganutljiva i poticajna pouka psalama. Dok se tako prvi redovi povorke približavahu, mogli smo dobro čuti i prepoznati sadržaj. Primjerice, upamtio sam neke: «Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem», iz psalma 6., ili «Beati, quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata» iz psalma 31., ili pak «Notam fac mihi viam in qua ambulem, quia ad te levavi animam meam» iz psalma 141. Svi su se ostali uključivali otpjevom, za ovu priliku uzet iz Tužaljki proroka Jeremije: »Jeruzaleme, Jeruzaleme, obrati se Gospodu Bogu svojemu!» Taj nas je ganutljivi pjev povorke ispunjavao svetim poštovanjem i uvodio nas u pokajnički osjećaj, ali i u neku neprotumačivu radost. I u ovom sam času doživio da se pokornički sadržaj, čak i pokornički čini, po velikoj Božjoj milosti, pretvaraju u čudesnu radost i mir duše. Tada kao da teret pokore gubi na svojoj težini, te sve što vodi prema božanskoj Ljubavi i Dobru izvodi pretvorbu života. Mislio sam da je tako nešto – što mi, nevoljni grešnici doživimo tek na časove – u Franje Asiškoga postalo trajno stanje. To je, čini se, ono što sveci nazivaju obraćenjem, zaokretom u svemu, ili putom u kojemu sve postaje božanski vječno novo.

Svi smo već u više navrata sudjelovali u pjevanju devet pokorničkih psalama, ali u taj dan Božjega pohoda po asiškom se je pokorniku sve dublje doživljavalo. Nas petorica na jednom balkonu – na drugom bijahu moji roditelji, te dvije sestre i brat, koji za ovu priliku dođoše u svoju očinsku kuću – bijasmo u stanju divljenja. Prepustili smo se svetom događaju. Tek su Toma i magistar Tiberio pod glas pjevušili neke psalamske stihove. U otpjev smo se svi uključivali punim glasovima.

Dok se je ophodna povorka smještala na pripravljeno mjesto, u času kad je – nakon ispjevanih psalama – započela pjevati «Litaniae omnium sanctorum» ili «Litaniae maiores», na posve ispunjenom trgu i u prilaznim ulicama, i na prozorima ili na balkonima, nastalo je uzbudljivo komešanje.

«Dolazi Asiški svetac!», čuli su se glasovi. Pjevanje ipak nije prekinuto. Očito, valja sačuvati red, pažnju, pobožnost, pokajnički biljeg ... I doista, evo Franje. Prati ga bolonjski nadbiskup s još tri biskupa, te poveći broj Male braće. U času živoga događaja – dok ono bijah na balkonu s prijateljima – činilo mi se je da su ti fratri neka osobna straža njihova utemeljitelja. Danas dobro znadem da to bijahu «Confessarii» (ispovjednici) koji redovito prate poznate propovjednike u naše vrijeme. Otkako sam primio sveti red prezbiterata, i ja sam, u više navrata bio u takvoj pratnji svetih propovjednika. Naime, nakon molitava i poticaja propovjednikovih, vjernici prilaze sakramentu svete ispovijedi. Zbog očekivano velikoga broja nazočnih došlo je kojih četrdesetak ispovjednika. Svi bijahu obučeni u franjevačke jednodijelne tunike s dodatnom, tj. s odvojenom kapuljačom. U nekih je taj habit grubo pokrpan, kao i u samoga pokornika Franje.

Biskupi i kanonici prvostolnoga Kaptola bijahu obučeni u svoja svečana liturgijska odijela, kao za bogoslužje na svetkovine Blažene Djevice Marije. Hodaju sabrano i pobožno kao kad se odlazi na oltar Gospodnji. Franjo je s desne biskupa ordinarija. Čovjek niska rasta, iscrpljena izgleda, kratko ošišane kose na redovnički-klerički način, veoma izraženih crnih obrva i blagih crnih očiju, pretežito spuštenih prema zemlji, orlovska nosa, istaknutih ušiju,

široka čela, ruku čas u rukavima, čas preklopljenih prstiju obaju ruku, postavljenih na grudi, koraka smjernih, ponešto nepravilnih, na časove kao da će posrnuti.

«Toma, vidiš li ga? Poštovani magistre, Pelegrino, Ričo, vidite li ga?»

Toma mi šapće:

«Da, daaa...Uistinu, osebujan čovjek, posve neobična izgleda. Nije lijep – kako već mi ocjenjujemo ljepotu – ali je neodoljivo privlačan. Ne dopušta očima da gledaju drugamo. Čudesna snaga i duboka sabranost duha i tijela. Franjo doista nije od običnih ljudi».

Nadbiskup i Franjo uzidoše na mjesto, posebno pripravljeno baš za svetoga propovjednika, dok su biskupi-gosti i drugi pratioci stali iza njihovih leđa. Korovi monaha i redovnika, te različitih klerika, završe s pjevanjem velikih litanija («Litaniae maiores»).

Misno slavlje, koje je predvodio gospodin bolonjski nadbiskup, obavljeno je svečano, dakako, u čast Uznesenja Marijina na nebo, ali bez propovijedi. Po završetku mise, nadbiskup uze riječ:

«Predraga braćo. Mir vama! Naša sveta vjera nas vazda potiče na obraćenje. Na ovomu uzburkanomu moru života, naše se duše gube, nerijetko i utapaju u dubine bezdana, a mi se često prepuštamo olujama i zamamnostima ovoga prolaznoga života. Evo, došao nam je propovjednik-pokornik iz Asiza. Neka njegova skromnost ne bude povrijeđena, ali ja ću vam ipak kazati: Bog nam ga šalje; prorok Kristov usta među nama; ono što je iz Izaije proroka rečeno u svetomu Evanđelju za Ivana Krstitelja, primjenjujem na ovaj naš čas:»Glas viče: pripravite Gospodinu put kroz pustinju. Poravnajte u stepi staze Bogu našem. Neka se povisi svaka dolina, neka se spusti svaka gora i brežuljak. Što je neravno neka se poravna. Strmine neka postanu ravni» (Iz 40, 3-5).

Predragi, otvorimo i duše i srca, i pamćenje otvorimo, te poslušajmo što će nam kazati propovjednik.»

Očito veoma ganut zbog nazočnosti svetoga čovjeka, nadbiskup je nad Franjom još izrekao svoj pastirski blagoslov. Propovjednik ponizno klekne do nogu nadbiskupovih:

«Gospodin te blagoslovio, brate Franjo. Neka Tvoja usta kazuju hvalu Svevišnjega i sjaj Kristova Evanđelja. Duh Sveti neka upravlja Tvojim ustima. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.»

Franjo, skoro stidljivo ali glasno, reče:»Amen«, i sabrano učini znak križa.

Nadbiskup i biskupi, te samo još neki, sjednu. Svi ostali pratioci, i sav brojni puk, stajahu na nogama.

25.

Na posebno povišenom mjestu ostade samo propovjednik, pokornik Franjo iz Asiza. Posve sabrana i vedra lica, podigne glavu i oči, i ruku uzdignutih prema nebu, kao da je u ekstazi, povišenim i u isti mah blaženim tonom započne svoju besjedu. Bijaše nam očito da ne kani govoriti najprije nama, nego Bogu.

«Svemogućí, Svevišnji, Najviši i Jedini Bože, Oče sveti i pravedni, Gospodaru, Kralju neba i zemlje, zahvaljujemo Ti radi tebe samoga, jer si svojom svetom voljom i po svojem jedinomu Sinu, i Duhu Svetomu, stvorio sva duhovna i tjelesna bića. Ti si Stvoritelj svega stvorenoga, vidljivoga i nevidljivoga. Ti si u vječnoj slavi okružen korovima svetih anđela, Mihovila, Gabrijela, Rafaela i sve redove blaženih duhova, serafina, kerubina, prijestolja, poglavarstva i vlasti, sila nebeskih, anđela i arkanđela.

Zahvaljujemo ti da si nas ljude stvorio na sliku i priliku svoju. Divne si nas stvorio, Presveti Bože naš, ali mi smo pali, prevareni od Sotone. Tvoju smo sliku nagrdili ili smo je posve izgubili svojim grijesima.

I zahvaljujemo ti da si se udostojao poslati nam miloga Sina svoga, Gospodina našega Isusa Krista, koga rodi preblazena sveta Marija, ostavši vazda i slavna Majka i Djevica. Zahvaljujemo Ti što si htio da se po Isusovu križu i njegovoj slavnoj mucij iz sužanjstva grijeha i dubine pakla dogodi naše izbavljenje i otkupljenje. Zahvaljujemo ti, Oče naš, da si nam poslao Duha Svetoga Tješitelja, koji Te, u zajedništvu ljubavi, slavi umjesto nas, jer mi sami nismo dostojni ni tvoga spomenuti imena.»

Takve je riječi pohvale izgovarao blaženi Franjo veoma glasno, veoma jasno i sigurno kao da fizičkim očima u živo gleda nevidljivi Božji svijet. Potom je nastavio pogledom okrenutim u mnoštvo nazočnih. Njegove su riječi sada bile upozoravajuće, na časove prijekorne, radikalne, kakve su i one Isusove u Evanđelju. Iz uvodne se pak zahvalne molitve moglo naslutiti da će njegova riječ biti o svetim anđelima, njemu draga, kako su govorili oni koji su ga u više navrata slušali. Ja sam, smješten dobro u kutu balkona, obuzet slušanjem i gledanjem – sad svetoga propovjednika, sad silni puk na trgu i ulicama, sad biskupe i sve ostale – ujedno ponešto bilježio (dakako, u skraćenicama, kako to u naše vrijeme običavamo činiti mi pravnici i bilježnici u sličnim prilikama).

«Sinovi čovječji» - nastavio je propovjednik – «dokle će vam srca ostati tvrda? Zašto ne upoznate istinu i ne vjerujete u Sina Božjega? Evo, ljubljani Sin Svevišnjega Oca, donio nam je svjetlo života vječnoga. Otkrio nam je radost Božjih anđela koji na nebu vazda veličaju Svevišnjega, i ljubav svetih anđela prema nama na zemlji, i pratnju anđela u našem hodočasničkom životnom putovanju. Zapovjedio je tim divnim duhovnim bićima da nas prate na svim našim putovima.

Sinovi čovječji, anđeli nas prate. O, kako je velika, kako je sveta, kako je slatka ta anđeoska pratnja na našim nesigurnim i opasnim putovima, a mi se držimo hladni prema njima i ostajemo u grijehu, i nastavljamo živjeti u gorčini zlih djela, u razdoru i svađama, u tužbama i parnicama, čak u tuči i ratovanju, ne mareći ni za sirotu i udovicu.

Sinovi čovječji, kako je draga pratnja anđela, kako je ugodno njihovo društvo.

S nama su anđeli ljubavi da nas uče nebeskoj ljubavi koja vazda ostaje;

s nama su anđeli mira da nas oslobađaju od pohote svađe, razdora i rata. S nama su anđeli dobre vijesti da nas čuvaju od straha zbog teških iznenadnih poteškoća i zala.

I vi, plemeniti braćo bolonjska, znajte, s nama su anđeli velikoga Božjega savjeta da nas udalje od zlih misli, od krivih sudova i od požude posjedovanja svega što je tuđe.

Sinovi čovječji, s nama je kraljica anđela, sveta Marija, Isusova i naša majka, koja nas u poniznoj vjeri i iskrenoj predanosti volji Gospodnjoj uči da i mi budemo, kao i ona, palača svevišnjega Oca, svetohranište riječi Duha svetoga i svetoga Tijela Kristova, službenica Gospodnja...

Sinovi čovječji, dokle će vam srca ostati tvrda? Zašto se predajete anđelima Zloga? Zašto slušate zavodnike Sotone? Zašto, nagovoreni od zloga duha, međusobno ratujete? Zašto srljate u lance Beelzebuba i njegovih zlih anđela? Zašto ne prigrlite oslobađajući duh Isusa Krista, našega Gospodina? Zašto ne slijedite savjete Duha velikoga savjeta? Zašto činite nedjela koja nagrđuju sliku Božju u vama?

Sinovi čovječji, vi govorite «mi smo od onih koji su za papu – mi smo Guelfi!», «mi smo od onih koji su za cara – mi smo Gibelini!». Zar kršteni u Kristu mogu biti podvojeni i posvađeni? Vičem vam kao apostol Pavao:»(...) O vama rekoše da među vama ima svađa. Mislim na ono što svaki od vas govori: Ja sam Pavlov, ja Apolonov, ja Kefin, a ja Kristov. Zar je Krist razdijeljen? Zar je Pavao rasset za vas? Ili ste u Pavlovo ime kršteni?» (1 Kor 1, 12-13).

Sveti je propovjednik, izgovarajući takve i slične prijekore, izgarao od žara. Istovremeno je izgledao i žalostan i odlučan. Bijaše to žar proročki, žar ljubavi prema Bogu i prema njegovim svetim anđelima, ali i žar ljubavi prema svima nazočnima. Nitko od nazočnih – čak niti spomenuta plemenita gospoda, niti Guelfi, ni Gibelini – ne osjeti žalca u propovjednikovim riječima.

Prođe već čitava jedna ura propovjednikovih molitava i njegovih spasonosnih riječi. Izgledalo je, na čas, da želi odahnuti. Ali ne. Uronivši ponovno u sveti zanos, nastavio je u obliku anđeoske molitve, to će reći u molitvu hvale. Okrenuta lica prema nebu i podignutih ruku, nastavi jakim glasom:

«Zahvaljumbo, mila braćo i sestre, Presvetomu Trojstvu, sa svim dobrim anđelima. Pridružimo svoje slabe glasove glasovima svih korova anđeoskih i kličimo svi zajedno: **Svet, svet, svet**». Potom je nastavio:

«U savršenom Trojstvu i jednostavnom Jedinstvu, Ti si svet, Gospodine, Ti si Otac dobrote, Ti Duh ljubavi, Ti si blizina spasenja. Ti si oganj koji ne izgara. Ti si svjetlo koje se nikada ne gasi. Ti si znanje bezgranično. Ti si jakost nezaustavljiva... S anđelima, kliknite i vi svi Jakosti našoj: **Svet, svet, svet**...

U Tvojemu višnjemu gradu, Gospodine Svemogući – kako nas je poučio Tvoj ljubljeni učenik – «noći više biti neće i neće trebati ni svjetla od svjetiljke ni svjetla sunčeva: obasjavat će ih Gospod Bog i oni će kraljevati u vijek vjekova» (22, 5). **Svet, svet, svet**...

Ti si Jedini, Ti si uistinu Sveti, Ti si Gospodin! Tebi jedinom pripada hvalospjev i slava i čast i svaki blagoslov. Zato, još jednom, u živom zajedništvu svih korova anđeoskih, kazujte, pjevajte: **Svet, svet, svet**...»

Zanosni je propovjednik takvim hvalbenim izričajima, i zanosom duše, pameti i srca, slavio Presveto Trojstvo, te se činilo da zadugo neće stati. Okupljeni narod bijaše sav potresen i ponesen. Neki su se s velikom radošću uključivali u poklike, što je prelazilo u zanosni pjev, drugi su te poklike izgovarali kao vapaje u potresenosti duše i savjesti, drugi opet plačući i udarajući se u prsa u znak kajanja. Nitko ne bijaše ravnodušan.

Moji su prijatelji i dragi kućni gosti na sličan način bili prožeti doživljajem svetoga propovjednika. I Toma Splitski, čovjek razmjerno hladna uma i suzdržan u emocijama, posve je uronio u riječ i u molitvu propovjednikovu. Vidio sam ga čak kako na časove i on – doduše suzdržanim ali očitim pokretima tijela, odnosno ruku – oponaša svetoga navjestitelja Kristova spasenja. Dizao je ruke prema nebu, ali ne kao ostali – neki naglo, očito zahvaćeni općim zanosom mnoštva, neki stidljivo, jer ne bijahu navikli na takve pokrete – nego posve sabrano, usporeno, kao čovjek koji je u dubini i na površini svoje pameti svjestan svojih čina. Bilo mi je očito da njega nije zahvatio zanos mnoštva nego istinito držanje i uvjerljiva poruka svetoga propovjednika.

Nakon što je brojno mnoštvo oduševljeno klicalo i pjevalo anđeoske poklike, Franjo je pognuo glavu, stavio ruke u svoje široke rukave, i zastao u šutnji. Posve ozbiljno. Posve postojano. Svi smo, dakako, šutjeli s Franjom. Potrajalo je to kakvih pet-šest minuta. Preduga šutnja za premnogo mnoštvo koje nije naviklo – kao monasi i koludrice – razmišljati u šutnji. Što li je sveti čovjek kanio s tako dugom vježbom šutnje? Je li to uopće bila vježba? Toma me Splitski ozbiljno pogleda. Ova ga je «vježba» duboko potresla, ali ostao je pribran. Konačno, proročki čovjek iz Asiza lagano podigne glavu. Sav se Božji puk tako pažljivo zagleda u njega kao da je tek stigao na propovjedaonicu. Prizor koji je slijedio bijaše krajnje dirljiv: propovjednik plače. Suze zaustavlja prstima, potom iz nekoga džepa vadi komadić platna i briše suze. I puk plače. Neki jecaju, neki uzdišu, neki čak krikovima izražavaju zahvaćenost Franjinom nazočnošću. Suze pustiše i Pelegrino i Ričo, čak i magistar Tiberio. Toma i ja ne plačemo, ali smo – kao i svi drugi – najdublje potreseni. No, oči nam se ipak orosiše, te lica prekrivamo dlanovima, oči prstima.

«Sinovi čovječji, dokle će vam srca ostati tvrda?», izgovori Franjo svoju propovjedničku poveznicu. Sada nam svima bijaše mnogo lakše. Lakše nego li preduga šutnja od nekoliko minuta. Lakše nego li plač svetoga čovjeka. K tome, lakše, jer je propovjednik iz Asiza navedenu poveznicu izrekao blago, posve blago, upravo očinski, kao ljubljani brat svojoj braći i svojim sestrama. Toma mi došapne:»Ovo je doista svetac. U ovoga propovjednika nema prijetvornosti ni lukavstva. Ovo je doista svetac.»

«Neka vas, predraga braćo i sestre – nastavi propovjednik – vode duhovi dobrih anđela Božjih. Neka vam dobri anđeli rasvijetle putove. Znadete li da oni upravo to čine? Da, oni nam rasvjetljuju putove. Oni to čine bez prestanka. Znadete li da su oni obučeni u sjaj višnjega grada Jeruzalema? Znadete li, sinovi čovječji, da oni žele, već za ovoga našega zemaljskoga hoda, s nama ostvarivati blaženstvo života? Blaženstvo, a ne prokletstvo. Dobrotu a ne mržnju. Ljubav a ne zlobu. Mir a ne rat.»

Sve je te riječi – kojih bijaše još mnogo, ali ovdje nisu zabilježene – sveti propovjednik izgovarao anđeoski blago, ali veoma glasno. Činilo se je da je posve obuzet anđeoskom svjetlošću. Božji pak puk bijaše ganut i ushićen. Mnogi su i sada plakali, ali s radosti ovakva događaja, a ne od straha. Moglo bi se kazati da ih je sve obasjala anđeoska dobrotu. Propovjednik je – zacijelo i on s olakšanjem Božjega blagoslova – zaključio svoju skoro dvosatnu propovijed, ako se to može nazvati tom uobičajenom ali za ovaj događaj očito neprimjerenom riječi, na način zahvalne molitve:

«Hvalite Boga našega svi vi koji mu služite, svi vi koji ga se bojite, mali i veliki, pučani i plemići, svjetovnjaci i služitelji Kristova evanđelja». I pozvao je sav nazočni puk da nakon njega tri puta ponove poklik: **Hvalimo i uzvisujemo ga dovijeka! Hvalimo i uzvisujemo ga dovijeka! Hvalimo i uzvisujemo ga dovijeka!**

Nakon tih zanosnih poklika, koji su – nadasve onaj treći! – odjekivali takvim tonalitetom da se je taj molitveni poklik mogao čuti u čitavomu gradu, pokornički propovjednik se smjerno povuče na mjesto iza biskupa. Sveti je čovjek želio odmah «nestati» iza apostolskoga namjesnika ove bolonjske nadbiskupije. Biskup ga je želio skloniti da ostane njemu s desne, toliko ga je duboko ganuo sveti propovjednik. Franjo pak nadbiskupa ponizno zamoli da bude iza njega. Želio je biti posve skriven od brojnih nazočnika. Ali, još se nešto važno imalo dogoditi prije razlaza. Naime, dok se Franjo sklanjao iza biskupa, istovremeno je na isto mjesto iz kojega je propovjednik slavio Svevišnjega i okupljenomu puku govorio, prilazio arhiđakon bolonjske prvostolnice, to će reći prvak zbora stolnoga kaptola. Stupao je ozbiljnim, dostojanstvenim korakom, s podignutom desnicom, okrenutom prema mnoštvu, u znak da ima nešto važno kazati.

«Božji puče» - započeo je stasiti, prosjedi arhiđakon – «nakon što smo u vjeri i pažnji sudjelovali u slavljenju Gospodina i slušali poticajne riječi propovjednikove, zacijelo se osjećamo dublje povezani u Kristovu duhu i u zajedništvu Marije, kraljice anđela i kraljice mira, sada pristupimo – tko se osjeća pripravnim – sakramentu svete ispovjedi. Ovdje su monasi i redovnici sa biljegom svetoga svećeničkoga reda, ovdje su i brojni biskupijski prezbiteri. Svi će oni poći na prikladna mjesta na ovom trgu, a neki i u ovu crkvu ovdje, iza mojih leđa. Preko njih Gospodinu ispovjedimo svoje grijeha, a potom prionimo pokori i slavljenju Gospodina u našim životima. Mir Božji što nam ga je pokornički propovjednik iz Asiza prenio kao dar neba, prenesimo u svoje domove, u svoje pozive i poslove, u svoje misli i savijesti.»

Nakon što se je arhidakon povukao, dogodilo se je opet nešto doista dirljivo. Dok su «Confessarii» polazili na prikladna mjesta, Franjo pade ničice pred noge jednoga monaha sv. Benedikta. Stavivši kordu, tj. dio konopca kojim je bio opasan, oko vrata u znak pokore, zamoli monaha da primi njegovu ispovijed (u tom su času, u redu ispred Franje, još stajali biskupi i kanonici, te smo tu Franjinu gestu mogli vidjeti samo mi s balkona). Drugi su odlazili svojemu ispovjedniku ili u tišini napuštali trg. Franjo ostade u pokorničkom i pokajničkom stavu do nogu monaha-ispovjednika. Kakve li je grijehe mogao kazivati svome ispovjedniku sveti čovjek Franjo, dakako, nitko to ne zna. Sveta ispovjedna tajna ostaje za vazda doista tajna, samo Bogu znana. Ipak, govorilo se je – već odavna – kako je taj sveti prorok za sebe tvrdio da je najveći grešnik na svijetu. Doduše, nitko - najmanje pak oni koji su ga okruživali u življenju - nije mogao razumjeti značenje takve tvrdnje. Zacijelo ni sam Franjin ispovjednik u ovom času.

Nakon što je monah-ispovjednik nad Franjinom glavom učinio znak križa (i zacijelo izgovorio molitvu odrješenja: Ego te absolvo a peccatis tuis...), vidjesmo gestu - sada su je mogli vidjeti i drugi, preostali na trgu, jer i oni ispred Franje pođoše ispovjediti svoje grijehe – koja nije predviđena u sakramentu svete ispovijedi. Poput Franje – na upravo viđen način – monah-ispovjednik podigne glavu i ruke prema nebu. Izgled mu bijaše kao da je zagledan u nebeske anđele. Pretpostavimo da je izgovarao kakvu zahvalnu molitvu za dar Božjega proroka. Ta je gesta potrajala ne manje od tri minute. Potom ispovjednik otpusti pokornika Franju, obojica krenu u crkvu (tik iza njihovih leđa), gdje svetoga propovjednika čekaše gospodin nadbiskup, te veći broj Male braće. Očito zbog sigurnosti od pretjerane znatiželje – pa i nasrtljive, kao bi to zacijelo bilo i s Franjom – čudesni pokornik je «nestao». Zacijelo su ga stasitiji fratri zaokružili i skriveno ga odveli u samostan Male braće.

Mnoštvo se je razilazilo. Dvije manje grupe studenata – redom naši znanci ili prijatelji iz krugova studenata – s lutnjama, gajdama i još nekim instrumentima, prvo potihlo, potom sve jače pjevali pučke pohvalne pjesme, ovaj puta čisto duhovnoga sadržaja.....

POST SCRIPTUM seu Corolarium

Dragi čitatelju, Ti kojemu je u ruke dospio ovaj spis, znaj da sam ga pisao kao zapis svoje duše, jer sam riječi blaženoga Franje - sada već proglašenoga sveca od gospodina pape Grgura IX., nekoć kardinala Hugolina, prijatelja i zagovornika svečeva – slušao i srcem a ne samo uhom, gledao i dušom a ne samo okom, ispisao u životni poziv a ne samo na papir. Okusivši ih kao med slatke i za moj život spasonosne, najprije sam ih pohranio u dubine svoje pameti i svojega srca, a sada ih stavio na ovaj papirus. Pri tome sam se držao načela kojih se neki u svojem pisanju – neka im Gospodin bude milostiv! - nerijetko ne drže, ističući više otpad i talog, zloću i grijeh, nego li dobro i lijepo, to će reći blagoslovljena djela koja Bog izvodi u svojem narodu. Tek sam za pouku sebi i tebi, poštovani čitatelju, navodio grijehe i slabosti, pakosti i gnusobe što ih čine ljudi koji su se dali zavesti od Sotone, navodeći grijeh a ne grešnika. Ali, uz sve ono što sam u ovom spisu kazao o svecu, o drugima i o sebi, još ću ti kazati jedno.

U djelovanju svetoga čovjeka iz Asiza ovo sam nadasve naučio: samo Duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje može uspostavljati mir i red, ljubav i dobrotu, istinu i pravednost. Bez Duha Gospodnjega nijedna ljudska vrlina ne može ustrajati, kao da je zasađena u suhi pijesak, i nikakva svjetlost čovjekova razuma ne može trajno sjati, kao da u sebi nosi

nepostojanost pred silama vjetrova i potrošivost vlastita izvora. To sam zauvijek naučio od čovjeka Božjega.

I ta me spoznaja ispunja beskrajnom radošću srca i mirom duše.

Ne, ne pamet čovječja, niti duh čovječji, niti volja čovječja, niti znanje čovječje, niti mišica čovječja, nego samo Duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje u poniznoj duši čovjekovoj donosi biljeg nepropadljive punine. Samo je, naime, duša čovječja neuništivi bitak od vječnoga Božjega bitka. Zato, samo taj neuništivi čovjekov bitak može izvesti kozmos iz kaosa, milost iz grijeha, mir iz svađe, ljubav iz mržnje. To ne može stvorena materijalna priroda. Ona se u Stvoriteljevoj promisli izmjenjuje i obnavlja po mijenama bijesnoga vihora i blagoga lahora, preko groma iz tamna oblaka i tišine vedroga neba, preko velebnosti ljepote u malenim stvorenjima i smeća u koje dospijevaju, preko ljepote ljudskoga tijela i tijela svih bića nerazumnih, i njihova fizičkoga raspadanja. Samo je čovjekova duša obdarena moćima nadilaženja «prirodne» logike kozmosa i kaosa. Samo je čovjekova duša sposobna za vječni sklad ili ljepotu, i za mir u sebi i za mir s ljudima i stvorenjima.

Zato, čitatelju vrli, zagledaj se u dušu mirotvorca iz Asiza, velikoga ljubitelja Boga i čovjeka, stvorenoga neba i zemlje. Nauči od njega – ako još nisi! – put u slobodu duše. Sjeti se da se djeca Božja – jedina stvorenja pod suncem – mogu vinuti u visine Duha i postati slobodna za sveto djelovanje, da ne robuju više porocima i pohotama, jer, kako reče Apostol: «Po Duhu živite, pa nećete robovati požudama tijela.» (Gal 5, 16).

A mirotvorac iz Asiza sve je činio – koliko je moguće smrtnome čovjeku - u doslovnosti ono i samo ono što je činio jedini posrednik između Boga i ljudi, Isus Krist, te je mir Kristov upravljao njegovim srcem, mir koji bijaše njegov poziv.

Hoće li, čitatelju, biti mira u Bolonji, u Asizu, u Splitu...? To pitanje – kao neodloživi teret – nosim od onih dana kada sam bio ponesen čovjekom božanskoga mira, siromašnim mirotvorcem Franjom. Ali, od tada i odgovor nosim, jer mi pitanje prerasta «in iugum suave» («u ugodan teret»), što više, u siguran odgovor. Odgovor je: Duh Gospodnji u čovjeku Franji.

«Ako je tako» – čujem čovjekov glas – «onda čovjeku od krvi i mesa nema mira na Zemlji. Franjo je velika iznimka u čovječanstvu, pa i u Kristovoj Crkvi.»

Doista, čovjek od krvi i mesa, doduše, nikad neće živjeti u miru, ali duhovni čovjek to može. Želim reći da oduhovljena krv čovječja, i oduhovljeno meso čovječje, i oduhovljene kosti čovječje, i oduhovljeni mozak čovječji, i oduhovljeno srce čovječje, i oduhovljene ruke i noge čovječje, riječju, oduhovljeni čovjek, može živjeti kao Franjo Asiški. On, siromašni Asižanin, koji je gledao kako ljudi traže mir s kolima i konjanicima, s toljagama i kacigama, s mačevima i pračkama (...), koji se čak u danima svoje mladosti bio dao u ratne podvige između Asiza i Peruđe, spoznao je jednom zauvijek da se mir može izboriti samo po snazi i po zapovjedi Boga našega. Jer Pismo veli:»Hi in curribus, hi in aequis; nos autem in nomine Domini» («Jedni se hvale kolima bojnim, drugi konjima; mi imenom Gospodina» - Ps 20, 8) . Od Pisma je naučio i drugu riječ:»U ono vrijeme reče Isus: mir vam ostavljam, mir vam svoj dajem. Dajem vam ga, ali ne kao što ga svijet daje» (Iv14, 27).

Objavljeno ti je, čovječje, tebi pojedinomu, tebi svakomu, da prvo otkriješ vertikalnu svoga mira:»Samo je u Bogu mir, dušo moja, samo je u Bogu mir!»(Ps 62, 2); dakle, da prvo u svojoj duši budeš nositelj božanskoga mira, kao Asižanin, koji je svim srcem svojim, svim umom svojim, svom snagom svojom i svom dušom svojom prvo postao nositelj mira u sebi, potom oduševljeni trajni mirotvorac, u potpunosti lišen svake sebičnosti. Mironosac i mirotvorac u slobodi prema unutra i u slobodi prema vani, neobični i radosni – pa i žalostan, kad treba - «ioculator pro pace Dei» («igrač Božjega mira»), kakve Duh neprestano traži na Zemlji.

FINIS cronicae seu descriptionis adventus S.P.N.F. Bononiae,
in vigilia sollemnitatis eiusdem S.F., die tertia mensis octobris
anno ab Incarnatione MCCXXII.
in protomonasterio Sanctae Mariae de angelis,
frater Augustinus Bononiensis
scripsit